

Mida teha, kui lapsed tülitsevad?

Õdede-vendade tülid käivad mitmelapselise pere elu juurde. Kergemaid nääkluseid suudavad lapsed sageli ise lahendada, kui neile selleks aega ja võimalust anda. Seega ära sekku iga väiksema tüli lahendamisse, vaid jälgi eemalt, kuidas olukord laabub. Kui aga tunded keevad üle ja tüli läheb suuremaks, siis tuleb sul sekkuda.

1. **Jää rahulikuks.** Kuigi laste omavaheline kisklemine võib olla närvesööv, siis sinu rahulik olek aitab neil kiiremini oma tunded kontrolli alla saada. Ehk aitab sul rahulikuna püsida teadmine, et laste omavahelised suhted on nagu väike laboratoorium kus nad erinevate käitumistega katsetavad ning alles õpivad teistega arvestama. Sina saad neid seejuures aidata ja õpetada eluks vajalikke suhtlemisoskusi.

2. **Tunnista laste viha** „Kuulen, et olete teineteise peale väga vihased ja hakkasite karjuma“.

3. **Kui aset on leidnud löömine või näed neid kohe teineteise kallale sööstmas, siis eralda lapsed** öeldes „Ma ei luba teil teineteist lüüa. Kui sa pähe lööd, siis see on ohtlik!“. Kui lapsed kasutavad solvanguid, siis lõpeta ka see tegevus öeldes „Me ei ütle üksteisele halvasti“. Ole keelamisel konkreetne ja väldi pikki moraalijutlusi, mis rahustavad pigem sind ennast, kuid mitte lapsi.

4. **Märka, kui keegi on haiget saanud.** „Sa said haiget. See on tõesti valus ja nüüd oled sa vihane“. Ära hakka lööjat halvustama või veel vähem sakutama. Sellega annaksid vaid halba eeskujut.

5. **Aita lastel rahuneda ja tee seda ka ise.** Tugevad tunded ei lase kedagi kuulata ja veel vähem lahendusteni jõuda. Võid öelda „Me peame rahunema ja alles siis saame edasi rääkida“. Kui saadad lapsed eraldi tubadesse, siis ära sulge uksi. Anna märku, et oled nende jaoks olemas, kui nad sind vajavad. Jõudu mööda katsu käia neid vaatamas ja uurimas, kuidas neil läheb. Juhenda lapsi rahunema näidates kuidas sügavalt hingata või lastes lapsel lihtsalt ära nutta.

6. **Pärast rahunemist anna lastele võimalus korda mööda rääkida ja tee kuuldust kokkuvõtte.** Näiteks „Jüri, sina mängisid autodega ja kui Mati sinuga mängima tuli, siis sa tahtsid, et ta kuulaks sinu reegleid. Sa tõukasid Matit, kui ta sind ei kuulanud. Mati, sulle aga tundus, et Jüri ei kuula sinu soove ja kui ta sind lõi, said ka vihaseks“. Võid lastele selgitada, et haiget saamine teebki meid vihasemaks. Selliselt olukordi analüüsid ja neist lihtsaid kokkuvõtteid tehes õpivad lapsed tasapisi ka ise oma käitumist analüüsima ja järeltusi tegema.

7. **Proovi kuulates olla võimalikult erapooletu ja hinnanguvaba.** Hoidu märkustest ja manitsustest nagu „Mati on sinu väike vend ja sa pead temaga mängima“ või „Kas sa rääkida ei oska, et pead tõukama“.

8. **Pole mõtet kulutada aega süüdlase leidmisele, sest sedasi sa pigem soodustada vaenu jätkumist ja paned ühe lapse ohvri ning teise süüdlase rolli.** Palju tähtsam on, et kumbki laps saaks ära kuulatud, õpiks teist kuulama ja lahendusi leidma.

9. **Ära lase lastel teineteisega inetusi rääkida või solvata.** Selle kohta võiks kodus olla reegel, mida tüli lahendamise käigus vajadusel meelde tuletada. Jälgi ka ise, et sa ei oleks hinnanguiline ja ei räägiks inetusti.

10. **Palu lastel mõelda, mida teine selles olukorras tunda võis.** Matilt võid küsida „Mis sa arvad, kuidas Jüri ennast tundis, kui sa tema loodud mängureegleid ei kuulanud?“ või Jüril lasta mõelda „Kuidas Mati ennast tundis, kui sa tema mõtteid kuulda ei tahtnud?“.

11. **Julgusta lapsi ise lahendust leidma.** Küsi näiteks „Hmm, see on päris keeruline olukord. Te mõlemad tahate ühte mängu mängida, sest see tundub põnev. Mida nüüd tegema peaks, et see võimalik oleks?“. Kui lastel ei tule ühtegi ideed, siis paku mõni mõte ise välja ja uuri, mida nad sellest arvavad.

12. **Ära sunni lapsi vabandama.** Pärast tüli lahendust võiksid pakkuda lastele, et teeme puntrakalli, kuid kui keegi selles osaleda ei taha, siis ära ka sunni. Vabandamise mõtte üle võiksid arutada pigem tülidest vabadel hetkedel. Samuti on oluline ise eeskujuga näidata ja vabandada, kui oled eksinud.